

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 8. Vtrum ignorantia causet inuoluntarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

capio intrinseco, vt ibidem ait. Denique, si voluntarium accipiat pro eo quod pendet ex conatu voluntatis, abstrahendo à libero & necessario, à spontaneo & inuito; sic concupiscentia auget voluntarium; quia auget voluntatis conatum & perfectionem intensiuam actus; facit enim vt voluntas magno conatu feratur in opus; vt patet in ijs qui ex concupiscentiâ peccant.

DVBIUM III.

Vtrum habitus siue bonus siue malus, & auxiliium praeueniens augeat voluntarium?

Respondeo, & Dico Primò; Augent voluntarium iuxta tertium modum: quia faciunt vt voluntas maiore conatu operetur, & vt actus sit intensior: afferunt enim facultatem operandi, & quendam veluti impetum.

Dico Secundò; Non tamen augent rationem spontanei; nisi quatenus impediunt passiones, quae minuunt spontaneum in voluntate.

Prior pars patet; Quia voluntas his imbuta, & incitata, censetur minus ex se operari, quam si illa abessent.

Altera pars patet; Quia habitus virtutum, & auxiliium diuinum impediunt passiones, quae rationem perturbant, & opus minus spontaneum efficiunt.

Habitus & auxiliium praeueniens quomodo minuat libertatem.

Dico Tertio, Haec tamen physice loquendo, minuunt libertatem; non tamen, eam minuunt secundum aestimationem moralem.

Prior pars probatur; Quia habitus & auxiliium praeueniens inclinant voluntatem in vnam partem per modum naturae; quia sunt principia ad vnam partem naturaliter determinata. Similiter determinant quodammodo iudicium rationis ad vnam partem approbandam. Habitus enim prauus excecatur rationem, occultans malum quod in opere latet, & rem delectabilem faciens magis apparere delectabilem, quam reuera sit. Habitus autem bonus, facit vt honestas operis appareat illustrius.

Altera pars, nempe quod secundum aestimationem moralem non minuunt libertatem, ac proinde neque meritum vel demeritum. Probatur: quia cum habitus sit procreatus ex actibus liberis, tota inclinatio habitus voluntati est libera & voluntaria. Similiter inclinatio auxiliij praeuenientis, eo quod hoc auxiliium à voluntate desideretur; vel certe quia in potestate hominis est ei non consentire. Hinc sequitur, omnino liberam censei actionem, quae ex habitu & auxilio praeueniente sequitur.

Si hominē penitentem, propensio ex habitu sit inuoluntaria.

Aduerte tamen, Si contracta praua consuetudine seu habitu, hominem peniteat illius, ea propensio censebitur in posterum inuoluntaria. Vnde motus ex ea interdum suborientes, non censebuntur voluntarij aut liberi: quare nec imputabuntur ad culpam; sicut neque motus primi. Quod si non intercesserit penitentia, inclinatio illa habitus prauī manebit voluntaria, & consequenter motus ex ea suborti.

ARTI-

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ignorantia causet inuoluntarium?

Prima Conclusio. Ignorantia Antecedens causet inuoluntarium simpliciter.

Secunda Conclusio. Ignorantia Consequens causet voluntarium simpliciter; inuoluntarium secundum quid.

Tertia Conclusio. Ignorantia Concomitans neque voluntarium neque inuoluntarium causet; sed solum non voluntarium.

Circa diuisionem Ignorantiae in Antecedentem, Comitantem & Consequentem: Notandum Primò, Omnem Ignorantiam, Comitantem esse, vel Antecedentem, vel Consequentem. Si enim sit omnino inculpabilis, est Antecedens; si autem sit culpabilis, est Consequens. Vnde non ponitur tamquam tertium membrum; sed tamquam distinctus quidam modus, quo ignorantia se habet respectu operis. Nam potest ignorantia se habere ad opus externum, vel tamquam causa, siue sit antecedens siue consequens; & potest se habere concomitanter, siue sit antecedens siue consequens.

Itaque insinuatur hinc duae diuisiones ignorantiae: altera, respectu voluntatis; & sic ignorantia alia est antecedens, alia consequens. Antecedens dicitur quae voluntatem omnem, quae circa ipsam sit, antecedit: vnde non est voluntaria. Consequens dicitur, quae aliquo modo à voluntate pendet: vnde est voluntaria.

Altera respectu operis: sic ignorantia, alia est causa operis, siue sit antecedens siue consequens; alia non est causa, sed comitanter se habet ad opus; siue sit antecedens siue consequens. Nulla autem est ignorantia quae consequens sit respectu operis; quia opere facto non restat aliqua ignorantia, quae sit operis effectus, praeter eam quae est consequens respectu voluntatis.

Clarius locutus fuisse D. Thomas, si ignorantiam Antecedentem, vocasset non voluntariam; Consequentem, voluntariam.

Not. Secundò, Ignorantiâ Consequentem seu Voluntariam, esse triplicem: Alia enim est directè voluntaria; vt, cum quis vult expressè nescire, vt liberius peccet. Haec dicitur *affectedata*. Talis est eorum, de quibus Iob 21. *Qui dixerunt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Et Psalm. 35. *Noluit intelligere, vt bene ageret.* Alia est voluntaria indirectè; nempe quae non est in se volita: sed censetur volita in negligentia & omissione discendi: quae negligentia si magna sit, ignorantia dicitur *crassa*: qualis plerumque est eorum, qui ignorant articulos fidei, & peccata contra Decalogum. Si verò negligentia sit parua, tamen culpabilis, erit ignorantia *leuis*, quae etiam *vincibilis* proprie vocari solet. Talis est, cū res est cognitu difficilis, & adhibita est aliqua diligentia ad eam cognoscendam; sed non tanta, quantam oportebat. Atque haec omnia intelligenda sunt de ignorantia earum rerum, quas scire tenemur: aliarum enim rerum ignorantia, non pertinet ad hanc materiam. His positis est

DVBI-

D V B I V M I I
Virum Ignorantia Antecedens, quando est causa operis, faciat opus involuntarium?

46

Respondeo & Dico Primò, Ignorantia Antecedens, id est, ea quæ prorsus est involuntaria, quando est causa operis, facit absolute involuntariū. Ita D. Thomas hoc loco & Damascenus lib. 2. de Fide, cap. 24. cum ait: *Hic quod per ignorantiam fit, est spontaneum, si ignorantia causam non dedimus.* Et Nemesius lib. de homine, cap. 31. iisdem verbis.

Ratio est, Quia id quod ex ignorantia involuntaria fit, nihil habet voluntarij, & præterea voluntati repugnat: ergo &c. Quod nihil voluntarij habeat, probatur; neque enim est in seipso volitum, cum non sit cognitum: neque est etiam volitum in sua causa, nempe in ipsa ignorantia; quia hæc est omnino involuntaria. Quare opus illud neque directè, neque indirectè est voluntarium. Quod etiam repugnet voluntati, saltem implicite, patet: nam voluntas sic est disposita, vt si sciret, nollet; vnde postea cum scierit, dolet; quod est signum involuntarij, vt docet Aristoteles lib. 3. Ethic. cap. 1. Talia sunt omnia, quæ homines per ignorantiam inculpata faciunt; siue sit ignorantia iuris, siue facti.

Hic tamen aduerte, Id quod per ignorantiam antecedentem fit, esse involuntarium secundum eam rationem, easque circumstantias, secundum quas ex ignorantia procedit; non autem secundum alias; vt docent Damascenus & Nemesius supra. Sic Iudas involuntariè cognouit Thamar suam nurum, quatenus erat nurus; vnde non commisit incestum coram Deo: tamen commisit fornicationem; quia sciebat esse non suam; & ita voluntariè cognouit, vt non suam: involuntariè vt nurum. Ignorantia enim non facit, vt actus secundum omnem rationem & circumstantiam consideratus, sit involuntarius; sed solum secundum eam rationem & circumstantiam, secundum quam ab ea procedit. Vide Almainum c. 4. Tract. 1. Moralium. Et Alfonso à Castro lib. 4. de potestate legis pœnalis cap. 14.

Petes, Quomodo ignorantia dicitur causare involuntarium? Respondeo, Occultando obiectum vel alias circumstantias; & consequenter efficiendo vt homo solum videat id, quod voluntati placet, non videat quod displicet; & sic iudicet esse amplectendum, quod aliàs non iudicaret. Itaque est causa operis, quatenus facit intellectum errare in iudicio practico, & interdum etiam in speculatiuo: vt cum Iacob putaret Liam esse Rachelem, eò quod ignoraret esse Liam: tunc enim habebat iudicium speculatiuum falsum, nempe, Hæc est vxor meâ.

Dices, Involuntarium est quod voluntati repugnat & displicet: atqui ignorantia non est causa, vt opus voluntati displiceat: ergo ipsa non facit involuntarium.

Respondeo Negando Consequentiam; Ignorantia enim dicitur facere involuntarium, quia est causa operis, quod voluntati displicet; quamuis non sit causa displicentia. Itaque facit involuntarium materialiter. Id autem quod est causa

cur opus voluntati displiceat, facit involuntarium formaliter; hoc autem est vel conditio operis naturâ suâ repugnans voluntati, vel libertas voluntatis pro arbitrio aliquid nolens.

Aduerte tamen, Ab ignorantia provenire vt opus formaliter sit non voluntarium: quia etsi ignorantia non sit causa, cur opus displiceat voluntati, est tamen directè causa, cur actu non placeat, siue cur actu non sit volitum; ac proinde cur sit non voluntarium; vt colligitur ex ijs quæ circa art. 1. dicta sunt.

Dico Secundò, Ignorantia antecedens non minuit voluntarium, sed omnino tollit. Patet, quia facit, vt opus absolute sit non voluntarium.

D V B I V M I I

Virum Ignorantia Consequens non affectata, quando est causa operis, faciat Involuntarium?

Respondeo & Dico Primò, Ignorantia consequens non affectata facit actum, cuius ipsa est causa, absolute voluntarium; secundum quid involuntarium. Patet ex Auctoribus supra citatis.

Prior pars probatur, Quia etsi ille actus non sit directè, & in se voluntarius; tamen est voluntarius indirectè, scilicet in causa sua, quæ est ignorantia voluntaria. Quod enim ex causa voluntaria fit, absolute voluntarium censetur. Vnde hæc ignorantia non excusat à tota culpa.

Altera pars probatur, Quia qui ex tali ignorantia operatur, ita est animo affectus, vt si sciret, nollet facere: ergo saltem ex parte involuntariè facit; cuius signum est, quod statim ac scierit, quid fecerit, doleat.

Dices Primò, Hæc ignorantia facit opus voluntarium: ergo non facit involuntarium. Consequentia patet, quia hæc non possunt ab eadem causa proficisci, cum sint contraria.

Respondeo Negando Consequentiam, Quia sub diuersa ratione facit vtrumque. Facit enim voluntarium non per seipsam, sed ratione suæ causæ, per quam & ipsa ignorantia est voluntaria: non enim opus est voluntariū quia ex ignorantia; sed quia ex voluntaria ignorantia. Involuntariū autem facit secundum seipsam quidem, sed solum per accidens & materialiter; quatenus est causa operis quod voluntati displicet. Simili modo metus facit, vt opus sit absolute voluntarium; & tamen facit etiam ex parte involuntarium. Ad confirmationem, voluntarium absolute, & involuntarium ex parte, non sunt contraria: vnde possunt in eundem actum conuenire, & ab eadem causa. Nam voluntas ipsa directè est causa vtriusque, etsi per diuersos actus, à quibus hæc denominatio alicui vni actui conuenit: aliunde enim habet actus quod dicatur voluntarius, aliunde quod involuntarius; vt patet ex dictis.

Dices Secundò, Ad voluntarium requiritur, vt fiat cum cognitione; vt patet ex dictis art. 1. Atqui cum aliquid sit ex ignorantia, deest cognitio eius quod fit: ergo non censetur voluntarium.

Respondeo, Quando aliquid est voluntarium non in se, sed in causa tantum, sufficit in causa esse illud cognitum & confusè. Itaque cum hic

E ignorantia

48.
 Ignorantia non affectata facit voluntarium secundum quid involuntarium.

Iudas vt accessit ad Thamar.

47
 Quo modo ignorantia sit causa involuntarij.

Iacob vt accessit ad Liam.

ignorantia sit causa operis, sufficit ut homo ignorantiam suam cognoscat, & ex illa posse in genere aliquid mali, vel omitendo, vel committendo, sequi. Cognoscit autem suam ignorantiam, quando aduertit in particulari vel in genere debere se aliqua discere, quæ nescit.

49

Dico Secundò, Hæc ignorantia consequens, etiamsi crassa sit, minuit tamen rationem voluntarij.

*Ignorantia
crassa mi-
nuis ratio-
nem vol-
untarij.*

Probatur Primò, Quia facit ut opus non sit volitum in seipso, sed solum in causa sua: minus autem est volitum, quod in seipso non est volitum, quàm id; quod in seipso est volitum: ergo minuit rationem voluntarij. Secundò, Qui ex ignorantia crassa operatur, facit id quod nollet, si sciret: ergo minus voluntariè operatur, quàm si sciens faceret. Hinc Apostolus 1. Corinth. 15. dicit se misericordiam consecutum; quòd ignorans persecutus esset Ecclesiam Dei: & tamen ipsius ignorantia crassa erat.

Aduerte, Ignorantiam per se & directè esse causam imminutionis voluntarij: idè enim minus voluntariè censetur facere, quia ignorat conditionem rei. Non ita est causa operis, aut voluntarij in opere, aut inuoluntarij, ut patet ex dictis.

D V B I V M III.

Vtrum Ignorantia consequens affectata minuat voluntarium, aut faciat ex parte inuoluntarium?

50
*Bonauent.
Almain.
D. Thom.*

D. Bonauentura in 2. d. 22. a. 2. q. 3. Almainus Tract. 1. Moralium c. 5. docent etiam hanc minuere voluntarium. D. Thomas hoc loco, & q. 76. a. 4. docet hanc ignorantiam potius augere, quàm minuere voluntarium.

*Tribus
modis pot-
est quis
directè velle
ignorare.*

Sed notandum est, Tribus modis fieri posse, ut quis directè velit ignorare; Primò, Propter molestantiam discendi vel inquirendi. Secundò, Ob cupiditatem aliquid agendi coniunctam cum voluntate non faciendi id, quod constet esse peccatum: ut si dubites de firmitate matrimonij; nolis tamen ulterius inquirere, ne tenearis abstinere: si enim apertè scires esse inualidum, omninò velles abstinere. Tertiò, Ut liberiùs peccet; seu ne per scrupulos, quos scientia ingenerat, vel alia ratione, à peccando auertatur.

His positis, Dico Primò, Ignorantia affectata primo & secundo modo, facit ut opus ex parte sit minus voluntarium, quàm esset si cum scientia fieret; & etiam facit aliquo modo inuoluntarium.

*Ignorantia
affectata
quo modo
minuat vo-
luntarij.*

Probatur prior pars, quia efficit hæc ignorantia, ut opus, dum sic fit, non sit directè volitum; nam occultat operis conditionem. Cum enim voluntarium includat cognitionem; id quod priuat cognitione, priuat rationem voluntarij; ut rectè D. Bonauentura loco citato.

Alter a pars etiam patet, Quia ignorantia est causa cur faciat id quod voluntati displicet: ergo facit quodammodo inuoluntarium.

Dices, Ignorantia affectata est omninò voluntaria; nam est directè volita: ergo non potest minuere voluntarium, aut facere aliquo modo inuoluntarium.

Respondeo Negando Consequentiam; Sicut enim mortis metus in tempestate est omninò vo-

luntarius; tamen causat quodammodo inuoluntarium: ita ignorantia affectata, licet ipsa directè sit volita, potest tamen esse causa, cur aliquid minus voluntariè, & etiam ex parte inuoluntariè faciamus: facit enim, ut nò videamus illud, quod, si videremus; nollemus facere. Hinc sequitur, Hanc ignorantiam multum minuere de culpa, quia minuit de ratione voluntarij, & de ratione contemptus: minus enim censetur contemnere diuinam legem; qui ex huiusmodi ignorantia peccat, quàm qui ex industria.

Dico Secundò, Ignorantia affectata tertio modo, etsi physicè minuat voluntarium, tamè moraliter non censetur minuere. De hac ignorantia loquitur D. Thom. & hoc modo exponendus est.

Probatur, Quia etsi illud opus, quod fit ex hac ignorantia, non sit ita expresse volitum, ac si esset in seipso volitum; eò quòd ignorantia occultet operis conditionem dum fit: tamen coram Deo censetur æquè volitum. Ratio est; quia illud opus antea fuit directè volitum in genere, quando, ut liberiùs peccaret, voluit ignorare; & ita ardentè volitum, ut propter illud, ne impediretur, voluerit habere dispendium scientiæ: ergo non minus, sed magis censetur voluntarium, quàm si simplici modo cum scientia fecisset. Multi enim peccant cum scientia, qui tamen non ita afficiuntur operi, ut velint propter illud ignorare; & à se amouere omnia impedimenta peccati in posterum. Confirmatur, Quia id quod sequitur ex vi maioris voluntatis, censetur magis voluntarium: atqui id quod fit cum tali ignorantia, sequitur ex vi maioris voluntatis: ergo &c. Secus accidit in primo & secundo modo ignorantie affectatæ. Nò enim illi volebant ignorare, ut liberiùs peccarent; sed alter ob laborem, alter ne grauius peccaret.

Dices, D. Bonauentura dicit generaliter verum esse, omnem ignorantiam, in quantum huiusmodi; excusare peccare: ergo etiam hæc excusabit, ac proinde minuet voluntarium.

Respondeo; Excusat qua parte est ignorantia, quia occultat conditionem operis: sed accusat & auget ratione causæ suæ; nempe ratione voluntatis liberiùs peccandi; quæ est causa ignorantie, & operis secuti.

D V B I V M I V.

Vtrum Ignorantia, qua non est causa actus, sed duntaxat comitatur actum, faciat actum inuoluntarium?

Respondeo & Dico Primò, Ignorantia comitans numquam facit actum inuoluntarij, siue ipsa sit voluntaria, siue inuoluntaria.

Probatur; Quia tunc dicitur quis operari cum ignorantia Comitante, quando nescit quid faciat; si tamen sciret, nihilominus vellet facere. Hinc fit, ut cum sciuerit quid fecerit, non displiceat, neque tristetur. Quod signum est nullo modo fuisse inuoluntarium. Vnde cum quis putans esse feram, interficit inimicū sagittā emissā, quem alioqui voluisset interficere, si sciisset esse inimicum, non inuoluntariè illum interficit, quia non displicet voluntati. Itaque aliud est facere aliquid ex ignorantia, seu per ignorantiam; aliud cum ignorantia; ut Aristoteles 3. Ethic. cap. 1. docet. Quod enim ex ignorantia fit, displicet voluntati,

51
*Quando
nò minuat,
sed auget
potius.*

52
*Ignorantia
comitans
non facit
vquam
inuolunta-
rium.*

voluntati, cum seuerit: si enim abfuisset ignorantia, non fuisset factum. Quod verò solùm cum ignorantia fit, non displicet; eius enim causa non est ignorantia: nam etiam si ignorantia abfuisset, aequè bene factum fuisset.

Dico Secundo, Si hæc ignorantia sit antecedens, id est, omninò inuoluntaria, opus quod cum eà sit, censetur non quidem inuoluntarium, sed omninò non voluntarium; ac proinde carens omni culpa: vt si quis in emissione sagittæ, adhibita debita diligentia ne noceret; nihilominus occidit inimicum, hæc occisio est omninò non voluntaria.

Probat, Quia hæc occisio non est in se voluntaria, cum sit ignorata: neque etiam est voluntaria in sua causa: quia neque in ignorantia, cum hæc non sit voluntaria, & etiam non sit causa actus: neque in emissione sagittæ; nam hæc prudenter fit, & cum debitis circumstantijs; nihil enim circa illam omittitur, quod ad euitationem illius euentus debeat adesse. Hinc sequitur, occisionem illam ratione ignorantie comitantis excusari à culpa: nam, vt opus non sit peccatum, non est necesse, vt sit inuoluntarium, sed sufficit esse non voluntarium. Hoc autem facit hæc ignorantia comitans.

Dices Primò, Si ille sciret esse inimicum, vellet occidere; ergo illa occisio saltem est indirectè voluntaria, scilicet in illo prauo affectu.

Respondeo, Eum qui cum praua affectione occidendi, aliquid ignoranter facit, tripliciter se posse habere; Primò, Si illa affectio seu dispositio solùm sit habitualis, v. g. habituale propositum occidendi inimici; nihil tamen actu de eo cogitet; tunc illa dispositio nihil facit ad opus præsens, nec vllò modo illud peccato contaminat. Quare ille nec interius, nec exterius peccat peccato homicidij. Nec refert quòd ille sit in proposito habituali occidendi; quia ex hoc proposito nõ operatur. Illa autem conditionalis, si sciret, vellet occidere, non ponit illud velle in re, sicut nec illud scire; ac proinde illud velle non influit in opus.

Secundò, Si ille non solùm habitu, sed etiam actu optet occisionem inimici, dicens in corde suo, Vtinam hæc sagitta inimicum interficerem! tunc licet hæc voluntas sit praua, & habeat culpam interiorem homicidij; tamen effectus secutus non censetur adhuc voluntarius, si necessariam diligentiam adhibuit. Ratio est, quia affectus ille interior, licet comitetur emissionem sagittæ, & occisionem inimici; neutrius tamen est causa. Nam emissio sagittæ procedit non ab illa voluntate, qua optat occidere inimicum; sed à voluntate occidendi feram. Quod confirmatur: quia non habet absolutam voluntatem; Volo nunc occidere inimicum, sed desiderium inefficax, Vtinam occiderem! Atqui actus exterior non procedit à voluntate inefficaci, sed absoluta.

Dices, Effectus secutus est volitus ab isto homine: ergo censetur illi esse voluntarius.

Respondeo, Esse volitum inefficaci quãdam voluntate per modum obiecti optabilis, sed non esse secutum ex hac volitione seu desiderio; quia

merè per accidens illi coniungitur: perinde ac si alio emittente sagittam ad interficiendam feram, tum optares interfici inimicum. Sequitur enim emissio sagittæ ex voluntate interficiendi feram; cui voluntati per accidens coniungitur illud desiderium interfectionis inimici.

Tertio, Fieri potest, vt quis in genere habens hanc voluntatem, Volo emittere si fortè occidat, reuera occidat inimicum: sed moraliter fieri vix potest, vt quis hoc faciat cū ignorantia inuoluntaria. Nam hæc voluntas non potest esse cum sufficienti diligentia & circumspectione ne occidat. Tamen etsi contingeret adhiberi debitam diligentiam; videretur nihilominus actus ille esse voluntarius; quia reuera oriretur à voluntate occidendi inimici. Neque ignorantia presentie inimici eum excusaret; quia ex voluntate occidendi emittit sagittam, existimamus fortassis accidere posse, vt hoc modo inimicum occidat.

Dico Tertio, Quando hæc ignorantia est cõsequens, id est, voluntaria directè vel indirectè; non facit vt opus quod cū ea fit, sit non voluntarium, sed vt censetur voluntarium. Vnde neque omninò à culpa excusat. Patet exemplo: Si quis incautè emittens sagittam, occidat hostem; voluntariè censetur occidere, saltem indirectè: tenebatur enim adhibere diligentiam sufficientem ne quem læderet, & non fecit: ergo censetur occidere voluisse. Confirmatur, Si occidisset hoc modo amicum, censetur homicidâ; quem tamen videretur minus occidere voluisse quàm inimicum: ergo similiter, si hoc modo occiderit inimicum.

Dices Primò, Illa inimici occisio neque est voluntaria in seipsa; quia ignorabat esse inimicum: neque est in causa sua, scilicet in ignorantia; quia ignorantia illa, etsi sit voluntaria, non tamen est causa occisionis: ergo nullo modo est voluntaria.

Respondeo, esse voluntariam in sua causa; non quidem in ignorantia, sed in illa emissionem sagittæ sic facta. Qui enim sic inconsideratè tali tempore & loco vult emittere sagittam, censetur implicitè hominè velle occidere. Nam sicut id quod sequitur ex omissione voluntaria, si tenebar impedire, & non impediam, erit voluntarium in causa: ita id quod sequitur ex actione voluntaria, si tenebar impedire, & non impediam, erit voluntarium in illa actione; ex qua præter intentionem sequitur.

Dices Secundo, D. Thomas infra q. 75. a. 4. docet, Ignorantiam comitantem, neque accusare, neque excusare. Ergo numquam facit voluntarium, aut non voluntarium.

Respondeo, Omissis ijs quæ ibi docet Caietanus. D. Thomam nihil aliud velle, quàm ignorantiam comitantem per se, quæ comitans est, neque accusare, neque excusare; quod verum est. Cum hoc tamen consistit, quod possit excusare vt est antecedens, seu non voluntaria; & accusare vt est consequens seu voluntaria; vt ostensum est. Reliqua quæ de ignorantia dici possent; pertinent ad quaest. 76.

33
Facit ta-
men va-
luntariū,
si sit in-
culpata.

Ignoranter
occidens
inimicum,
tripliciter
se habere
potest.

54

Ignorantia
comitans si
sit culpabilis,
facit
voluntarium.

E ij QVÆ-